UOT: 37.0

Fəridə Tofiq qızı Xudiyeva
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin baş müəllimi,
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru
https://orcid.org/ 0000-0003-1783-6392
https://doi.org/10.69682/azrt.2024.91(2).119-123

TƏHSİLİN İDARƏEDİLMƏSİNDƏ DÖVLƏT-BİZNES TƏRƏFDAŞLIĞI SİSTEMİNİN YARADILMASININ MÜHÜM ASPEKTLƏRİ

Фарида Тофик гызы Худиева
старший преподаватель Азербайджанского Государственного Педагогического Университета,
доктор философии по педагогике

ВАЖНЫЕ АСПЕКТЫ СОЗДАНИЯ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННО-БИЗНЕСОВОГО ПАРТНЕРСТВА В УПРАВЛЕНИИ ОБРАЗОВАНИЕМ

Farida Tofig Khudiyeva
senior lecturer at Azerbaijan State Pedagogical University,
doctor of philosophy in pedagogy

IMPORTANT ASPECTS OF ESTABLISHING A STATE-BUSINESS PARTNERSHIP SYSTEM IN EDUCATION MANAGEMENT

Xülasə. Qloballaşan dünyada iri şirkətlər, biznes dairələri təhsil müəssisələri, xüsusən də universitetlərə ciddi maraq göstərirlər. Ölkə iqtisadiyyatının davamlı inkişafının təmin olunması üçün daha səriştəli, innovativ təfəkkürlü işçilərə tələbatın artması nəticəsində biznes dairələri təhsil müəssisələri ilə əməkdaşlıq münasibətlərinin qurulmasında maraqlıdır. Bu faktora çox ciddi əhəmiyyətin verildiyi ölkələrdə (ABŞ, Böyük Britaniya, Almaniya, Çin, Yaponiya, Cənubi Koreya) biznes qurumları universitetlərdə tədris prosesinə, pedaqoji prosesə fəal müdaxilə edirlər. Onlar tələbələr qarşısında konkret pedaqoji prosesdə layihələrlə çıxış edir, hər bir tələbənin imkan və bacarıqlarını üzə çıxara biləcək tədqiqat layihələrinin hazırlanmasını onların öz ixtiyarına buraxırlar. Çox zaman tədqiqatlarda uğurlu nəticə əldə etmiş tələbə şirkət tərəfindən işlə təmin olunur. Təhsil biznesi-pedaqoji biznes bütün dünyada populyarlıq qazanır. Texnologiyanın inkişaf meylləri insanları daim öz bacarıqlarını təkmilləşdirməyə məcbur edir. Təhsil xidmətləri bazarı yeniyetmələr və öz ixtisaslarını artıran mütəxəssislər arasında bərabər bölünür. Artıq yeni qəbul edilmiş "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən təhsil müəssisələrinin qanunvericiliyə uyğun olaraq dövlət büdcəsinin vəsaiti ilə yanaşı, digər mənbələrdən gəlir əldə etmək hüquqları müəyyənləşdirilmişdir. Belə ki, Qanunun 38-ci maddəsinə əsasən "təhsil müəssisələri qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada fiziki və hüquqi şəxslərə müxtəlif ödənişli təhsil xidmətləri göstərmək, sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaq, hüquqi və fiziki şəxslərdən ianələr və könüllü yardımlar almaq hüququna malikdir. Bu mənbələrdən əldə olunan vəsait və digər əmlak dövlət təhsil müəssisəsinə büdcədən ayrılan vəsaitlərin miqdarına təsir göstərmir və onun nizamnaməsinə uyğun olaraq sərbəst istifadə edilir".
Açar sözlər: *sahibkarlıq fəaliyyəti, maliyyələşdirmə, təhsil sistemi, təhsil xidmətləri, büdcə*

Резюме. В глобализованном мире крупные компании, деловые круги проявляют серьезный интерес к образовательным учреждениям, особенно университетам. Деловые круги заинтересованы в установлении отношений сотрудничества с образовательными учреждениями в связи с ростом спроса на более компетентных, инновационно настроенных работников для обеспечения устойчивого развития экономики страны. В странах, где этому фактору придается большое значение (США, Великобритания, Германия, Китай, Япония, Южная Корея), бизнес-организации активно вмешиваются в образовательный и педагогический процесс в университетах. Они представляют студентам проекты по кон-

кретному педагогическому процессу, оставляя за ними подготовку исследовательских проектов, способных раскрыть возможности и способности каждого студента. Часто студенту, добившемуся успешного результата в научных исследованиях, компания предоставляет работу. Образовательный бизнес-педагогический бизнес набирает популярность во всем мире. Тенденции развития технологий заставляют людей постоянно совершенствовать свои навыки. Рынок образовательных услуг поровну поделен между юниорами и профессионалами, повышающими свою квалификацию. Согласно вновь принятому Закону Азербайджанской Республики «Об образовании», права образовательных учреждений на получение доходов из других источников помимо средств государственного бюджета определены в соответствии с законодательством. Так, согласно статье 38 Закона, «учебные заведения имеют право оказывать физическим и юридическим лицам различные платные образовательные услуги, заниматься предпринимательской деятельностью, получать пожертвования и добровольную помощь от юридических и физических лиц в соответствии с законом». закон. Средства и иное имущество, полученные из этих источников, не влияют на размер средств, выделяемых из бюджета государственному образовательному учреждению, и свободно используются в соответствии с его уставом.

Ключевые слова: *предпринимательская деятельность, финансирование, система образования, образовательные услуги, бюджет.*

Summary. In the globalized world, large companies, business circles show serious interest in educational institutions, especially universities. Business circles are interested in establishing cooperative relations with educational institutions as a result of the increasing demand for more competent, innovative-minded workers to ensure the sustainable development of the country's economy. In countries where this factor is given great importance (USA, Great Britain, Germany, China, Japan, South Korea), business organizations actively intervene in the educational process and pedagogical process in universities. They present projects to students in a specific pedagogical process, leaving it up to them to prepare research projects that can reveal the capabilities and abilities of each student. Often, a student who has achieved a successful result in research is provided with a job by the company. Educational business-pedagogical business is gaining popularity all over the world. The development trends of technology force people to constantly improve their skills. The educational services market is equally divided between juniors and professionals who are improving their qualifications. According to the newly adopted Law of the Republic of Azerbaijan "On Education", the rights of educational institutions to receive income from other sources in addition to the funds of the state budget have been determined in accordance with the legislation. Thus, according to Article 38 of the Law, "educational institutions have the right to provide various paid educational services to individuals and legal entities, to engage in entrepreneurial activities, and to receive donations and voluntary assistance from legal entities and individuals in accordance with the law. Funds and other property obtained from these sources do not affect the amount of funds allocated from the budget to the state educational institution and are freely used in accordance with its charter.

Key words*: entrepreneurial activity, financing, educational system, educational services, budget*

Özəl təhsil müəssisələri üzrə maliyyələşdirmə mənbələrinə isə təhsil xidmətlərinə görə əldə etdiyi vəsaitlər, təsisçilərin (himayəçilərin) vəsaitləri, qanunvericiliyə uyğun olaraq alınan qrantların və kreditlərin məbləğləri, hüquqi və fiziki şəxslərin ianələri, yardımları, vəsiyyət etdikləri əmlak və bağışladıqları hədiyyələr, təhsil, elm, istehsal, məsləhət (konsaltinq) və həmçinin qanunvericiliklə müəyyən edilmiş digər xidmətlərdən əldə etdikləri vəsaitlər aid edilmişdir.

Qeyd olunanlarla yanaşı, yeni qəbul edilmiş qanuna əsasən təhsil müəssisələrinin əlavə maliyyə vəsaitləri əldə etməsi baxımından müasir dövrdə mühüm iqtisadi əhəmiyyət kəsb edən sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmasının hüquqi əsası da müəyyənləşdirilmişdir. Belə ki, qanunun 41-ci maddəsinə əsasən "təhsil müəssisəsi əlavə gəlir əldə etmək məqsədi ilə nizamnaməsində nəzərdə tutulmuş qaydada müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi sahibkarlıq fəaliyyəti növləri ilə məşğul ola bilər. Bu zaman təhsil müəssisəsi sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə etdiyi gəlirlərdən sərbəst istifadə etmək hüququna malikdir. Həmçinin dövlət təhsil müəssisəsinin sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə etdiyi gəlirlər bilavasitə təhsilin inkişafına və işçilərin sosial müdafiəsinə yönəldilir" [4].

Bundan əlavə, təhsil müəssisəsi sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirmək məqsədi ilə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada hüquqi

şəxslər yarada bilər və ya başqa hüquqi şəxslərin fəaliyyətində iştirak edə bilər.

Bununla əlaqədar olaraq "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2009-cu il 5 sentyabr tarixli, 156 nömrəli Fərmanının 1.28-ci bəndinin icrasının təmin edilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin "Təhsil müəssisəsinin əlavə gəlir əldə etmək məqsədilə məşğul olmasına yol verilən sahibkarlıq fəaliyyəti növlərinin müəyyən edilməsi haqqında" 2010-cu il 19 yanvar tarixli Qərarı qüvvəyə minmişdir.

Təhsil sahəsində pedaqoji biznesi idarə etməkdə bizə kömək edən bu qanunlarla yanaşı, idarəetməyə dayanıqlıq verən müəyyən prinsiplər də vardır ki, bu prinsiplərə: təsərrüfat müstəqilliyi, özünümaliyyələşdirmə prinsipi, maddi maraqlandırma, maddi məsuliyyət, maliyyə ehtiyatları ilə təmin olunma aiddir.

Bu prinsiplərdən savayı təhsil xidmətləri bazarında aşağıdakı prinsiplər də mövcuddur:

- təhsil xidmətlərinin кeyfiyyətinin onlara olan tələbatın ödənilməsinin göstəricisi кimi qəbul edilməsi;
- təhsil bazarının кonyunкturası haqqında məlumatların toplanması və təhlilinin fasiləsizliyi;
- кonкret problemlərin və onların həlli üsullarının кompleкs, sistemli şəкildə nəzərdən кeçirilməsi;
- mərкəzləşdirilmiş və demərкəzləşdirilmiş idarəetmə metodlarının optimal uyğunlaşdırılması;
- situasiyalı idarəetmə – yəni idarəetmə qərarlarının yalnız müəyyən edilmiş müddətdə deyil, həm də hər hansı bir situasiyanın dəyişməsi və ya yeni problemlərin aşкarlanması zamanı da qəbul edilməsi.

İntellektual mülkiyyət ağıl, zəka, zehin mülkiyyəti deməkdir. Yeniliklər bazarının normal fəaliyyəti, hər şeydən öncə, intellektual mülkiyyətdən düzgün istifadə olunmasını tələb edir. Milli sərvət sayılan intellektual mülkiyyət əsasən dörd növə ayrılır: patent, ticarət markası, müəlliflik hüququ və sənaye sirləri. Bunların özünəməxsus xüsusiyyətləri vardır. Məsələn, patent cəmiyyətdə ixtiraçılar, yaradıcı adamlar arasında müqavilə kimi səciyyələnir; ticarət markası (nişanı) firmanın, şirkətin keyfiyyət rəmzidir, malın (xidmətlərin) mənbəyini və onun başqa əmtəələrdən fərqli cəhətləridir; müəlliflik hüququ isə orijinal müəlliflik işlərinə aiddir. İntellektual mülkiyyətin qorunması şərtləri və müddətləri "İntellektual mülkiyyət haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilir. Təsadüfi deyil ki, intellektual mülkiyyət haqqında mükəmməl qanunu olmayan ölkələrin iqtisadiyyatına kifayət qədər xarici investisiya, yeni texnika və texnologiyalar cəlb edilmir [1].

Biznes proses kimi müəyyən funksiyaları: maliyyə və uçot, kadr və maddi-texniki təminat, istehsal, marketinq, elmi-tədqiqat və layihə işlərini nəzərdə tutur. Digər iqtisadçılar biznesə müəyyən struktur çərçivəsində təşkil edilən, məqsədi və nəticəsi gəlir götürmək olan konkret iqtisadi fəaliyyət növü kimi baxırlar. Onda belə bir sual ortalığa çıxır? Pedaqoji biznes dedikdə biz nəyi başa düşürük?-Ümumiyyətlə biznesin bir çox növləri vardır: kommersiya biznesi, maliyyə biznesi, konsultativ biznes və s. Pedaqoji biznes isə pedaqoji istiqamətdə təhsil müəssisələrinin həyata keçirdikləri biznes fəaliyyətidir.

Təhsil müəssisələrində pedaqoji biznes dedikdə müəssisənin xüsusi və cəlb olunmuş kapitalının pedaqoji istiqamətdə səmərəli istifadə olunması və maliyyə axınlarının idarə olunması başa düşülür. P.B. Əliyev, M.S. Kazımov, Ş.H. Qəribov, İ. M. Əsədova, V. Y. Kərimov belə hesab edirlər ki, "Maliyyə münasibətləri istənilən idarəetmə sistemi kimi maliyyə menecmenti də iki alt sistemdən ibarətdir: idarəetmə obyekti və idarəetmə subyektləri" [2].

Hər gün hansısa məlumat və ya bacarığa sahib olmağın verdiyi üstünlük, və ya məhrum olmağın bizi geriyə salması ilə qarşılaşırıq. Bu məlumat və ya bacarığı əldə etməyin isə 2 yolu var – tədris, təhsil. Əslində ərəb dilindən aldığımız bu iki sözün mənası hazırda qarışdırılıb. Tədrisdə informasiyanı qəbul etməyin yolu dərs prosesindən keçirsə, təhsildə fərd öz iradəsi və istəyi ilə məlumatı mənbələrdən şəxsən əldə edə bilər. Sadəcə tədris qlobal perspektivdir, təhsil isə məlumatı alanın perspektividir. İstənilən halda məlumat və bacarığa yiyələnmək üçün hər kəs özü hazırlığını görə bildiyi kimi, bunu müxtəlif müəllim və ya təhsil müəssisəsinə müraciətlə də həll etmək olar. Qədim dövrlərdə tədris müəssisəsi deyə biləcəyimiz yer çeşidi çox məhdud olub. Əsasən mədrəsələrdə ilahi və təbii

elmlər tədris olunub, müəyyən çevrələrdə də fəlsəfi və ictimai mövzular müzakirə olunub. 15-ci əsrdən sonra isə universitet və məktəb tipli qurumlar fəaliyyətə başlayıb. Xüsusən qərbin elmi metodu kəşf etməsi və onun üstünlüyünü qavramasından sonra 20-ci əsrin elə ilk günlərindən universitetlər və çeşidli təlim verən qurumlar aktivləşib.

Hazırda dünyada aparıcı mövqedə duran "tədrisçilər"in əksəriyyəti qədim ənənəyə sahibdir. Amma beşikdən məzara elmlənmək tövsiyə olunduğu kimi, təhsil işi sadəcə bağça-məktəb-universitet prosesindən ibarət deyil. Rəqabət dünyasında insanların həm təhsildə dəstək investisiyasına (abituriyentlərin xüsusi hazırlaşması, özəl məktəblər, repetitorla xüsusi hazırlıq vs.), həm də əlavə bacarıqların yiyələnməsinə (musiqi, idman, sənət vərdişləri, dil hazırlıqları, biznes bacarıqları, kompüter vərdişləri və s.) ehtiyacı olur [5].

Təhsili bir məhsul kimi götürsək gündəlikdə qarşılaşdığımız problemlərin öhdəsindən necə gələcəyimizi bir paket şəklində qəbul etmək kimi demək olar. Sanki önümüzdə bir baryer var və onu ötməyin mərhələləri, üsulları, qarşılaşa biləcəyimiz maneələr haqda məlumatlar bir kapsula yüklənir və biz onu uduruq. Bu dəfə kapsul mədəyə yox, birbaşa beyinə gedir və orada hifz olunur. Bu misal daha səmərəli təhsil prosesinin meyarlarını da üzə çıxarır: müəllimin tələbəni tanımaq bacarığı, müəllimin həmin təlim paketini tələbəyə yeritmək bacarığı, paketin sistemliliyi və effektivliyi, tələbənin məlumatları alıb süzmək və sistemləşdirmək bacarığı, tələbənin beynindəki həcm və qaydalılıq [3].

Təhsil prosesinin vizuallaşdıran iki insan ünsürü – müəllim və tələbə. Müəllimin keyfiyyəti qədər tələbənin də keyfiyyəti müəyyənedicidir. Türk liseylərində və Çağın qurumlarında bu məqam həmişə önə çıxır. Amma keyfiyyətli tələbəni cəlb etmək əsas sual mövzusudur. Müasir təhsil biznesində bu iki insan profilinə bir də işçi heyət əlavə olunub. O insanların 1 – nə iş gördüklərini, 2 – hansı müəssisəni təmsil etdiklərini yaxşı qavramaları işin səhhəti baxımında çox vacibdir.

Təhsil prosesdir, insanlar onun vizuallaşmasının əsas ünsürləri və daşıyıcılarıdırlar, fiziki göstəricilər isə konkret qurum haqda beyinlərdəki rəsmi formalaşdıran əsas vasitələrdir – sertifikatlar, məlumatlandırıcı lövhələr, dizayn, texniki vasitələr və s. Real olaraq baxdıqda istənilən təhsil biznesinin mövqeləndirməsini 3 şey müəyyən edir: prosesin nəticəsində müştəridə formalaşan rəy və onu ətrafındakılar ilə bölüşməsi, fiziki göstəricilər və marketinq kommunikasiyası.

Azərbaycanda bütün sahələrdə olduğu kimi, təhsil biznesində də sovetin qalıqları özünü göstərir – proqramlarda, təhsil müəssisələrinə yanaşmada, müəllim heyətlərində. Amma bütün sahələrdə olduğu kimi burada da meyl dəyişikliyə doğrudur. Xüsusən hədəfləri olan özəl təhsil şirkətləri artıq gənclərlə işləyir – dünya təcrübəsindən xəbərdar, öz üzərində işləyən və öyrətməyə həvəsli gənclər. Heyf ki, hədəfləri olan təhsil müəssisələrini saymağa çalışsaq Çağ Öyrətim İşlətmələrindən geriyə çox az qurum qalacaq. Onlar arasında da, bir neçə universitet, təhsil mərkəzi, hazırlıq kursu və məktəbəqədər hazırlıq müəssisəsi olacaq [5].

Bizneslə əlaqələr genişləndikcə yeni istiqamətlərin meydana gəlməsi, yeni təşkilati strukturların yaranması və s. universitetlərin idarə edilməsində çətinliklər yaradır. Beynəlxalq təcrübədə belə çətinlikləri aradan qaldırmaq üçün biznes nümayəndələri universitetin idarəçiliyində müxtəlif formalarda iştirak edir və hətta bir çox hallarda marketinq strukturunun rəhbəri təyin olunur. Eyni qayda ilə universitetlərin də nümayəndələri biznes strukturlarının rəhbərliyində iştirak edirlər. Bundan başqa, universitetlərin biznes strukturları ilə birbaşa və ya mövcud şəbəkə (sənaye-ticarət palatası, agentliklər, assosiasiyalar və s.) vasitəsilə əlaqələrinin qurulması təcrübəsi də mövcuddur və getdikcə ikinci forma daha geniş yayılmağa başlayıb. Bu, əsasən onunla bağlıdır ki, mövcud şəbəkə daxilində təhsilin səviyyəsinin monitorinqi və marketinqi birgə səylər nəticəsində daha keyfiyyətli və miqyaslı aparıla bilir. Burada diqqət göstərilməli ən vacib amil intellektual mülkiyyətin qorunması məsələsidir.

Nəzəri olaraq təhsil və elmi-tədqiqat fəaliyyəti bütövlükdə intellektual mülkiyyət obyektidir və bir çox hallarda elmi-tədqiqatların nəticələri kommersiya əhəmiyyətli olsa da, mövcud patentləşdirmə mexanizminin və nəşr imkanlarının məhdudluğu səbəbindən onlar potensial tələbatçıya çatdırıla bilmir. Ona görə də ali məktəb-

lərin birgə tədqiqat və kommersiya fəaliyyəti genişləndikcə tədqiqatların nəticələrinin qorunması zərurəti artır. Amma bu zaman nəzərə almaq lazımdır ki, müvafiq qoruma mexanizmi yaradılmadıqda bizneslə əlaqə zəifləyər və ali məktəbin intellektual mülkiyyəti qeyri-rentabelli olar.

Dünya təcrübəsi sübut edir ki, son vaxtlar təhsil sahəsində dövlət-biznes tərəfdaşlığı aktiv surətdə genişlənməkdədir. Bu onun göstəricisidir ki, dövlət və biznes bu gün təhsil sistemi qarşısında duran irimiqyaslı hədəflərə çatmaq üçün qarşılıqlı surətdə fəal əməkdaşlıqda maraqlıdır. Dövlət və biznes arasında pedaqoji istiqamətdə tərəfdaşlıq münasibətlərinin səmərəli inkişafı hər iki tərəfin maraqlarının razılaşdırılması prinsipinə əsaslanır. Lakin hər iki tərəfi birləşdirən ümumi vəzifə rəqabətqabiliyyətli, yüksək peşəkarlığa malik mütəxəssislərin yetişdirilməsi və təhsili idarəetmə kadrlarının effektiv hazırlığını təmin etməkdir [3].

Bizə məlumdur ki, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 24 oktyabr 2004-cü ildə imzaladığı "Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası"adlı sərəncamın Strateji hədəflər və tədbirlər hissəsinin "Təhsilin nəticələrə görə cavabdeh, şəffaf və səmərəli tənzimləmə mexanizmlərinə malik, dövlət–ictimai xarakterli və dövlət–biznes partnyorluğuna əsaslanan idarəetmə sisteminin formalaşdırılması" adlı istiqamətin 3.1.4. bəndində "təhsil sahəsində dövlət-biznes partnyorluğu sisteminin yaradılması" əsas tələblərdən biri kimi qarşıya qoyulur[5].

Bu faktora çox ciddi əhəmiyyətin verildiyi ölkələrdə (ABŞ, Böyük Britaniya, Almaniya, Çin, Yaponiya, Cənubi Koreya) biznes qurumları universitetlərdə tədris prosesinə, pedaqoji prosesə fəal müdaxilə edirlər. Onlar tələbələr qarşısında konkret pedaqoji prosesdə layihələrlə çıxış edir, hər bir tələbənin imkan və bacarıqlarını üzə çıxara biləcək tədqiqat layihələrinin hazırlanmasını onların öz ixtiyarına buraxırlar. Çox zaman tədqiqatlarda uğurlu nəticə əldə etmiş tələbə şirkət tərəfindən işlə təmin olunur.

Problemin aktuallığı. Bu məqalənin aktuallığı ondan ibarətdir ki, qloballaşan dünyada iri şirkətlər, biznes dairələri təhsil müəssisələri, xüsusən də universitetlərə ciddi maraq göstərirlər. Ölkə iqtisadiyyatının davamlı inkişafının təmin olunması üçün daha səriştəli, innovativ təfəkkürlü işçilərə tələbatın artması nəticəsində biznes dairələri təhsil müəssisələri ilə əməkdaşlıq münasibətlərinin qurulmasında maraqlıdır.

Problemin elmi yeniliyi. Bu mövzuda geniş araşdırmalar aparılmış və bu tədqiqatlar məqalədə öz əksini tapmışdır.

Problemin tətbiqi əhəmiyyəti. Bir çox pedaqoqlar elm sahəsində çalışan elm xadimləri bu mövzu ilə bağlı tədqiqatlarında bu materialdan istifadə edə bilərlər.

Ədəbiyyat:

1. Qərb ölkələrində idarəetmə elmi haqqında.URL: /https:// azkurs. Org /azerbaycan-respublikasinin-prezidenti-yaninda-dovlet idarecili. html? Page =7
2. Qurbanova, M. Təhsil meneceri proqramlarının mövcud dünya modelləri. URL: /https://www.academia.edu
3. Müasir menecmentin xarakterik xüsusiyyətləri. Müasir menecmentin inkişaf mərhələləriURL: /https: // remontantenn. ru/az/ repair/harakternye-cherty
4. sovremennogo-menedzhmenta-etapy-razvitiya-sovremennogo-menedzhmenta/
5. Müstəqil Azərbaycanda ali təhsilin inkişafı və perspektivləri.URL: / https: //tehsil. Biz /news /az/24154/Mstqil-Azrbaycanda-ali-thsilin-inkiaf-v-perspektivlri
6. Nəsrullayev, M. Təhsil menecmentinin metodoloji məsələləri URL: /http: //www. tehsilproblemleri.com/ ? p=7254.

E-mail: xfarida09@mail.ru
Redaksiyaya daxil olub: 25.04.2024